

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายเพื่อศึกษาความว่าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ได้แก่ ชุมชนเทศบาลอนุสรณ์ ชุมชนศรีบัวราย ชุมชนหนองบัว โดยศึกษาผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนดังกล่าว และให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยเป็นตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกันกับประชากรอาศัยอยู่ในชุมชน 6 เดือนขึ้นไป และมีอายุ 60 ปีขึ้นไป นับจากวันที่สัมภาษณ์ โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 109 ราย ไม่ครบตามจำนวนที่ตั้งไว้เนื่องจากมีบางรายเสียชีวิต 3 ราย ไม่สามารถสื่อสารภาษาได้เนื่องจากหูหนวก 3 ราย ความร่วมมือและไม่อยู่บ้าน 9 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนที่ 1 คือแบบสังเกตซึ่งประกอบด้วยลักษณะทั่วไปของชุมชน สภาพชีวิตความเป็นอยู่และกิจวัตรประจำวัน สัมพันธภาพในครอบครัวและในชุมชน ส่วนที่ 2 คือแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 5 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบวัดภาวะสุขภาพ ตอนที่ 3 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชน ตอนที่ 4 แบบวัดความว่าเหว ตอนที่ 5 แบบวัดความสูญเสีย โดยในส่วนของเครื่องมือดังกล่าวได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญดังนี้คือ อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ 2 ท่าน พยาบาลที่เชี่ยวชาญและรับผิดชอบงานผู้สูงอายุ 2 ท่าน พยาบาลที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน 1 ท่าน หลังจากที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ได้นำไปปรับปรุงแก้ไข พร้อมกับปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ หลังจากนั้นจึงได้นำไปทดลองใช้ เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงและนำไปหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือโดยวิธีอัลฟาครอนบาคโดยแบบวัดภาวะสุขภาพได้เท่ากับ .83 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชนเท่ากับ .89 และแบบวัดความว่าเหวเท่ากับ .85

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์โดยใช้เวลา 1 เดือน นับตั้งแต่ 1-30 กันยายน 2540

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้คือ

1. การอธิบายลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุที่ทำการศึกษา นำเสนอในรูปของตารางแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2. อธิบายคุณลักษณะของตัวแปรโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส แหล่งที่มาของรายได้ ลักษณะการอยู่อาศัยกับความว่าเหว โดยการวิเคราะห์การจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร รายได้ ภาวะสุขภาพ

สัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชน และความสูญเสียโดยวิเคราะห์การถดถอยพหุเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปี และมีสถานภาพสมรสหม้าย การศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ นับถือศาสนาพุทธ ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา โดยการทำบุญตักบาตร ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ รายได้อยู่ในช่วงน้อยกว่า 500 บาทต่อเดือนมากที่สุด และรายได้ไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบุตรหลาน มีงานอดิเรกทำได้แก่อ่านหนังสือ เลี้ยงสัตว์ และจักสาน
2. ผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ มีความว่าเหว่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 45 และระดับมากร้อยละ 38.5
3. ผู้สูงอายุที่มีเพศที่แตกต่างกันมีความว่าเหว่แตกต่างกันโดยที่ เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความว่าเหว่มากกว่าเพศชาย (เพศหญิงเท่ากับ 38.28 เพศชายเท่ากับ 37.9)
4. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความว่าเหว่แตกต่างกันโดยที่ ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย หย่า แยก มีความว่าเหว่มากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่ (ค่าเฉลี่ยความว่าเหว่สถานภาพสมรส โสด หม้าย หย่า แยก เท่ากับ 40.49 สถานภาพสมรสคู่เท่ากับ 34.69)
5. ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความว่าเหว่แตกต่างกัน โดยที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว จะมีความว่าเหว่มากกว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรหลาน (ค่าเฉลี่ยคะแนนความว่าเหว่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวเท่ากับ 40.07 อาศัยอยู่กับบุตรหลานเท่ากับ 37.08)
6. ผู้สูงอายุที่มีแหล่งที่มาของรายได้แตกต่างกัน มีความว่าเหว่แตกต่างกันโดยที่ ผู้สูงอายุที่มีแหล่งที่มาของรายได้จากบุตรหลาน ความว่าเหว่มากกว่าผู้สูงอายุที่หารายได้ด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ยคะแนนความว่าเหว่ของผู้สูงอายุที่บุตรหลานช่วยเหลือเรื่องเงินทองเท่ากับ 38.89 หารายได้ด้วยตนเองเท่ากับ 37.1)
7. รายได้มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว่ ซึ่งหมายความว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำจะมีความว่าเหว่มาก และผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงจะมีความว่าเหวน้อย ($B = -0.16$)
8. ภาวะสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางลบ ความว่าเหว่ ซึ่งหมายความว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพไม่ดีจะมีความว่าเหว่มาก และผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดีจะมีความว่าเหวน้อย ($B = -0.54$)
9. สัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชน มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว่ ซึ่งหมายความว่าผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และชุมชนไม่ดีจะมีความว่าเหว่มาก และผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชนดีจะมีความรู้สึกว่าเหวน้อย ($B = -0.03$)

10. ความสูญเสีย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่าเหว่ ซึ่งหมายความว่า ผู้สูงอายุที่มีความสูญเสียมาก จะมีความว่าเหว่มาก และผู้สูงอายุที่มีความสูญเสียน้อย จะมีความว่าเหวน้อย ($B = 0.05$)

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์มีความว่าเหว่สูงซึ่งพบได้มากถึงร้อยละ 38.5 ซึ่งสะท้อนผู้สูงอายุมีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต และมีโอกาสเกิดความซึมเศร้าที่รุนแรงต่อไป จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลสุรินทร์ เทศบาล และวิทยาลัยพยาบาล

บรมราชชนนี สุรินทร์ ควรจะให้ความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเพื่อป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส โสด หม้าย หย่า แยกอาศัยอยู่คนเดียว มีรายได้ต่ำ บุตรหลานช่วยเหลือด้านการเงิน และมีปัญหาด้านสุขภาพ

2 จากผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวและชุมชนมีความสัมพันธ์กับความว่าเหว่ซึ่งหมายความว่า ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชนไม่ดีมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาความว่าเหว่มากจึงควรที่จะจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว โดยจัดให้มีการให้คำปรึกษากับครอบครัว (Family Counselling) โดยรณรงค์เสริมสร้างและปลูกฝังค่านิยมในด้านการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และส่งเสริมสัมพันธภาพในชุมชนโดยจัดให้มีกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทด้านทางสังคมอย่างเหมาะสม และความถนัด เช่น จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ที่จะถ่ายทอดให้แก่สังคม และให้มีความเคารพกตัญญูกตเวที แก่ผู้สูงอายุที่ได้ประกอบคุณงามความดีแก่ครอบครัวและชุมชนมาแล้ว และควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้สึกต่าง ๆ เช่น จัดให้มีกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถมีกิจกรรมร่วมกันและในขณะเดียวกันสามารถใช้กลุ่มในการบรรเทาความรู้สึกว่าเหว่ซึ่งได้แก่ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน และกลุ่มระดับประคอง (Supportive Group)

3. จากการศึกษาพบว่าประสบการณ์ความสูญเสียในอดีตมีความสัมพันธ์กับความว่าเหว่ซึ่งแสดงว่าผู้สูงอายุที่มีความสูญเสียมากมีแนวโน้มที่จะมีความว่าเหว่มาก ซึ่งความสูญเสียดังกล่าวไม่สามารถที่จะทดแทนได้อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาโดยการบุญตักบาตรจึงควรที่จะใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

4. จากการศึกษาในครั้งนี้นโยบาย ของรัฐมุ่งให้ความสนใจแก่กลุ่มผู้สูงอายุโดยได้มีการกำหนดนโยบายและแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ 2525-2545 เพื่อใช้เป็นแนวทางและแผนปฏิบัติการทั้ง 5 ด้านคือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านสวัสดิการสังคม แต่จากการศึกษาในครั้งนี้นพบว่าการที่ผู้สูงอายุในชุมชนแออัดไม่ได้รับการดูแลในทุกด้านเท่าที่ควร จึงควรให้มีการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานว่าสอดคล้องกับแผนจากรัฐและนโยบายที่ตั้งไว้หรือไม่

6. จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีความรู้สึกดีใจที่มีบุคคลากรทางการแพทย์เข้าไปพูดคุยอย่างใกล้ชิด ทำให้รู้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน และพบว่าผู้สูงอายุมักจะมีความรู้สึกน้อยใจที่บุตรหลานไม่ดูแลเอาใจใส่ และบางครั้งมีความรู้สึกอยากตายและส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพร่างกายไม่ดี ไม่สามารถเดินไปไหนมาไหนได้ เพราะมีปัญหาเรื่องกระดูกและกล้ามเนื้อ จึงควรที่จะมีการเยี่ยมบ้าน และให้การดูแลแก้ไข ปัญหาที่มีความแตกต่างกันออกไปเป็นรายบุคคล

7. ภาครัฐควรมีบทบาทในการเตรียมความพร้อมในบุคคลในระยะก่อนผู้สูงอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดโดยการให้ความรู้ในการเตรียมตัวด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่จะตามมาและเตรียมเข้าสู่ระบบสนับสนุนทางสังคม เช่น ชมรมต่างๆ รวมทั้งภาครัฐควรจัดสวัสดิการพิเศษสำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องรายได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัญหาความว้าเหวแต่เพียงอย่างเดียว แต่จากการศึกษาข้อมูลของชุมชนพบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตผู้สูงอายุที่ควรทำการวิจัยต่อไป เช่น ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า ความรู้สึกไม่แน่นอน และแรงสนับสนุนทางสังคม

2. จากการศึกษาพบว่า ความว้าเหวมีแนวโน้มที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้นตามสังคมสมัยใหม่ ควรจะมีการศึกษาในชุมชนอื่นๆด้วย เช่น ชุมชนเมือง ชุมชนชานเมือง และชุมชนชนบทซึ่งมีระดับหรือสาเหตุความว้าเหวแตกต่างกันออกไป

3. ควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนแออัดต่อไป

4. ควรศึกษาผลการพยาบาลเพื่อลดความว้าเหวเช่น การทำกลุ่มระดับประคอง และกลุ่มสอนสุขภาพจิตศึกษา

5. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในการลดความว้าเหว